

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 7

10. juni 1969

Produktionen af
sphagnum i 1968

Dødsfald

De danske skove

Resistensunder-
søgelser hos Thuja

Litteratur

I få ord

90. årg.

Oplag: 17.600

NR. SNEDE BETON- og CEMENTVAREFABRIK

▲ nr. 192 K. (K betyder frivillig kontinuerlig kontrol).

Alt i betonvarer!

Specialitet: GT rør, 1 m og 2 m længder.

STORT UDVALG I LANDBRUGSRØR m. og u. FALS

Bygge- og fundablokke samt havefliser

*Udlejning af: Gravemaskiner, dozere, rendegravere,
byggekraner m. m.*

TELF. 77 10 93

Lørdag LUKKET

Træplanter til have og kirkegård,
mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg

Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Dansk Brandforsikringselskab

VERMUND

af 1904 Gensidigt selskab

Bygninger og løsøre
Virkefelt over hele landet

Hovedkontor:
Banegårdsplass 4 . Århus

Prima drænrør

FYNS TEGLCENTRAL

Stenstrup og Odense Teglværkers kontorer
STENSTRUP - Telefon (09) 26 10 19*

FRØCONTORET
KOLDING

Telefon (055) 2 43 44

FRØAVL
FRØHANDEL

Husmandsbrandkassen for Danmark

Husmændenes ulykkes- og ansvarsforsikring

Nørre Voldgade 16 - København K

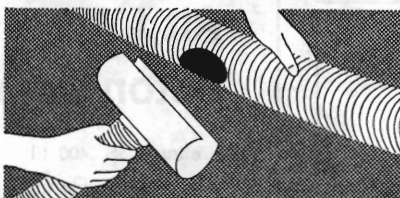
Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD
Tlf. (052) 4 47 11

CLOC

DÆN-RØR

HANDELS- OG INGENIØRFIRMA

BRAGE

MICHELSSEN

INDHENT TILBUD.

TARKETT P.V.C.-RØR EN GROS - SNEBÆRVEJ 11 - HØJBJERG - TELEFON AARHUS 06 - 2710 44

EFFEKTIVE, FUNKTIONSSIKRE DÆNRØR MED »VORTER«

TARKETT P.V.C-rør er en revolutionerende nyskabelse og har allerede vundet stærk udbredelse. Drænrørene er fremstillet i slagfast, frostsikker hård P.V.C., og har 17 cm² vandtagningsareal på 1000 slidser, fordelt over 250 »vorter« pr. løbende m. Drænrørene er korrugeret og har derfor stor modstandskraft overfor tryk. Den fleksible konstruktion giver funktionssikre ledninger under de vanskeligste forhold. Drænrørene leveres i ruller. Længde pr. rulle, diameter og vægt er anført her:

YDRE DIAMETER mm	LÆNGDE/RULLE m	VÆGT/RULLE kg
50 (2")	300	53
90 (3")	150	63
110 (4")	100	55
160 (6")	50	60
225 (9")	6	

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

Viborg
Andels-
Svine-
slagteri

Vore udsalg
bringes i
erindring
Telefon (076 1)
137 og 779

100 % SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED
HAGL

Tal med nærmeste
distriktsforstander
eller hovedkontoret

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jyske landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem reassurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Haglskadeforsikringsforeningen for Jylland G/S
Sct. Clemens Torv 9 - AARHUS - Telefon (06) 12 12 84

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelsselskab

Udnyttelse af lokale lejre
og tilrettelægning af
mergelleverancer

Moderne grab-materiel til rådighed
Levering af højprocentlig mergel fra egne lejre
Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter
fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:

Trier Høj, formand, Vostrup, tlf. Lønborg (073 - 7 31 11) 43
Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (052 - 2 05 77) 66
Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (073) 5 03 96

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Rødkjærbro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærbro (076 - 5 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

Omhyggeligt behandlede skovplanter

i værdifulde provenienser

DANPLANEX

PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

Til alle slags bygninger:

DANSK ETERNIT

Tag- og vægbeklædning

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

Salgskontor:

Nr. Farimagsgade 15, Kbh. K
Telefon: Minerva (01 54) *2222

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15

Lørdag lukket

Aftenekspedition:

Fredag kl. 18.30-20

Fillaler:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Løgstrup

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl. lin.)

Kontortid:

Mandag, tirsdag

og onsdag 10-16

torsdag og fredag 10-17,30

Alt i betonvarer

efter D. S. 400 til
vandløbsreguleringer og
afvandsarbejder
Spunsplanker
Trekantmærke nr. 20.

»LØVEN«

Betonvare- og mørtelfabrik,
Skjern - Telefon (07) 35 12 44

Åværtér i

Hedeselskabets Tidsskrift

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (076 1) 195 og 1325

Alt i elektricitet

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering Brøndør

HEDESELSKABETS LABORATORIUM

Hjultorvet . Viborg . Tlf. (06) 62 13 40

Autoriseret af landbrugsministeriet til udførelse af jordbundsanalyser.

Ansvarlig i henhold til autorisationen:

Civilingeniør J. Frederiksen.

- Kemiske og fysiske jordbundsanalyser.
- Afrødeanalyser.
- Analyse af spildevand, vandløbsvand og drikkevand m. v.
- I øvrigt alle arter af kemiske og fysiske analyser.

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING ...

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag trævestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedeselskabet.

Hedeselskabets Tidsskrift

TIDSSKRIFT FOR GRUNDFORBEDRING OG SKOVBRUG

Nr. 7

10. Juni 1969

90. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. – Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Produktionen af sphagnum i 1968. – Dødsfald. – De danske skove. – Resistensundersøgelser hos Thuja. – Litteratur. – I få ord.

Forsiden: Billedet er hentet fra de store afvandede arealer i Øland-Attrup-inddæmningen tilhørende Statens Jordlovsudvalg. I forgrunden er drænet med 8 meters afstand og i baggrunden med 16 meters afstand. (fot. Skov 68)

Produktionen af sphagnum i 1968

Af forstander A.^s Krøigaard, Hedeselskabet

Anvendelsen af tørv som jordforbedringsmiddel og som egentligt voksesubstrat, især i gartnerierne, øges år for år. Dette fremgår særdeles klart af gartneriets fagpresse, hvor det også kan ses, at der udføres et ret betydeligt arbejde på at udnytte det hjælpemiddel, som tørven er, på bedst mulig måde.

For de danske producenter af tørv (tørvestrøelse/sphagnum) har 1968 været et nogenlunde godt år, men det påpeges, at den uhæmmede import af sphagnum/tørvestrøelse volder nogen usikkerhed, især når talen er om det storkøbenhavnske område.

En nøjagtig opgørelse over mængden af den hjemlige produktion og importen er vanskelig, for ikke at sige umulig, fordi der er tale om et produkt, der varierer overordentlig stærkt, både hvad vægt, rumfang og tørstofindhold angår, og det kan diskuteres i det uendelige, hvilken måleenhed, der er den bedst egnede. I »gamle dage«, d. v. s. før 2. verdenskrig, leveredes så godt som al tørvestrøelse i presset stand i »baller« à et halvt hundrede kilo og med et så lavt vandindhold, som vejrforholdene det pågældende år betingede, og det var da

nogenlunde let at opgøre produktionens størrelse. Men i vore dage, da tørvestrøelse leveres i baller, i plastic- eller papirposer eller i løst mål og med et vandindhold varierende fra 20-30 pct. til 80-90 pct., er en opgørelse tilsvarende usikker. I det følgende er produktionen af forarbejdet tørvestrøelsesmateriale søgt omregnet til »baller« à ca. 50 kg.

Hedeselskabet har som sædvanlig i januar måned udsendt spørgeskema til alle de tørvevirksomheder, man har kendskab til, som sælger tørvestrøelse/sphagnum. Det drejer sig i alt om 19, og der er indgået svar fra alle dem, der har betydning.

Herefter er der af sphagnum/tørvestrøelse, leveret i baller eller i poser, tilvirket et kvantum svarende til 650.000 baller à ca. 50 kg. Endvidere er der leveret ca. 86.000 kubikmeter i løst mål og i mere eller mindre fugtig tilstand. De tilsvarende tal var i 1967 henholdsvis ca. 600.000 og ca. 80.000, og der har således været en mindre fremgang i produktionen.

Efterspørgselen karakteriseres som nogenlunde, men produktionskapaciteten er dog ikke alle steder udtøttet fuldt ud.

Den samlede arbejdsstyrke angives til 140 mand.

I henhold til oplysninger, der velvilligst er meddelt af landbrugsministeriets gødningstilsyn, har importen af udenlandsk tørvestrøelse udgjort godt 7.500 tons, hvilket er en del mindre end i 1967.

Den altovervejende del af importen kommer fra Sverige.

Produktionen af såkaldt »pottemuld«, d. v. s. sphagnum, der er tilsat gødningsstoffer, kalk, sand etc., og som er beregnet til potteplanter, har været af samme størrelsesorden som i 1967, nemlig omkring 800.000 poser à 2-5 kg.

Reglerne for handel med tørv til jordforbedringsformål, som findes i landbrugsministeriets tillægsbekendtgørelse af 27/11 1964 om handel med gødnings- og grundforbedringsmidler, er stadig til diskussion. Fra gartnerside er man ikke fuldt tilfreds med de gældende bestemmelser, idet man mener, at de ikke frembyder nogen sikkerhed for, at det kvantum, køberne får opgivet, og som de må betale for, svarer til, hvad der kan udnyttes i praksis. Man er derfor inde på, at sælgeren skal garantere for et vist »dyrkningsvolumen«, hvilket vil sige, at det rumfang, der opgives af sælgeren, skal svare til, hvor mange urtepotter, drivbænke etc., der kan fyldes ved normal benyttelse. En sådan ordning har hverken sælgeren eller gødningstilsynet noget imod. Vanskeligheden er blot, hvordan skal man måle dette »dyrkningsvolumen«, og kan det overhovedet bestemmes med en sådan grad af sikkerhed, at det kan anvendes som grundlag ved handel,

d. v. s. om det i tilfælde af uenighed kan benyttes ved en retslig prøvelse.

Der er tidligere peget på de særlige forhold, der råder med hensyn til handelen med tørvestrøelse, derved at der i et formentlig ret betydeligt omfang oparbejdes og forhandles »tørvestrøelse« eller »sphagnum« gennem de såkaldte »krejlere« ved gadedøren uden smålig skelen til lovbestemmelser om registreringspligt, kvalitetserklæringer etc. Selv om man kan fristes til at sige, at køberne af de produkter, der falbydes på denne måde, selv er ude om det og i givet fald må tage skade for hjemgæld, så er den risiko, der løbes, dog så stor, at der er al grund til at være opmærksom på den. Hvis forholdet var, at det tørvemateriale, der er tale om, altid blev hentet i en egentlig askefattig højmose, var det til at komme over, men da det ligger således, at der ikke haves nogen som helst garanti for, at produktet ikke er hentet i en mere eller mindre svovlholdig lavmose eller overgangsmose, så kan der være fare for, at køberen i stedet for den tilsigtede jordforbedring får en afgørende skade på plantevæksten, som det i bedste fald vil være dyrt og langvarigt at udbedre. Gødningstilsynet søger at komme denne illegale handel til livs, men man har hverken midler eller mandskab til at løse problemet.

Det overvejes for tiden, om der er mulighed for at etablere en art privat certifikatordning mellem producenterne af sphagnum repræsenteret ved Foreningen af danske Mosebrugere og gartneren repræsenteret ved Almindelig dansk Gartnerforening for derigennem i så vid udstrækning som muligt at sikre, at forbrugerne af sphagnum får den til deres brug bedst egnede vare.

Også på nordisk basis gøres der forsøg på at tilvejebringe orden i kaos. I Norge er der nedsat et »tørvutvalg« med repræsentanter for producenter, forbrugere og videnskab med den opgave at udarbejde retningslinjer for deklaration og markedsføring af tørv og tørveprodukter. Dette udvalg har rettet opfordring til Nordiske Jordbrugeres Forening — N. J. F. — om at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af fællesnordiske normer på det her behandlede område. N.J.F. har taget sagen op, og et lille udvalg med en repræsentant fra hvert af landene Norge, Finland, Sverige og Danmark har påbegyndt arbejdet. Hvor meget, der kan komme ud af dette, er vanskeligt at sige, idet forholdene er ret forskellige i de fire lande. For Danmarks vedkommende ville det være særdeles ønskeligt, om der kunne skabes klarhed om terminologien. Ordet tørvestrøelse er forældet, al den tid tørv ikke længere benyttes til strøelsesformål, og ordet »sphagnum«, der er den latinske benævnelse for en gruppe tørvemosser, lyder i vore nabolande temmelig krukke. Det naturlige ville være slet og ret at benytte ordet tørv, som det gøres i de andre nordiske lande.

Dødsfald.

Den 5. maj afgik forstassistent *Kristian V. M. Boldrup*, Stoholm, ved døden, godt 70 år gammel, efter længere tids tiltagende svaghed, muligvis følgerne af de mange måneder, han mod besættelsens slutning var fange i en af de tyske koncentrationslejre.

Kristian Boldrup var søn af den djærve plantningsmand, forstassistent Peter Boldrup, der i mere end en menneskealder prægede plantningsforeningernes arbejde ud over Salling og Fjends herreder, således at der endnu går sagn på egnen om hans temperamentsfulde og humørfyldte færden.

Kristian Boldrup blev født i 1898 og valgte at følge i faderens fodspor. Han bestod skovfogedprøven i 1918, og efter en videreuddannelse på et par statsskovdistrikter vendte han i 1924 hjem til arbejdet i plantagen Dalgas, hvor han blev udnævnt til skovfoged i 1930. I 1939 blev han forstassistent, og efter faderens død flyttede han i 1943 ind til Stoholm som dennes afløser.

Det blev en række bevægede år, der blev ham beskåret. Han var aktivt med i modstandsbevægelsen, og sammen med de fleste af gruppen blev han på et ret tidligt tidspunkt ført til Tyskland. Da han efter befrielsen kom hjem igen, kneb det med kræfterne, sygdom holdt ham jævnlige borte fra arbejdet, og i 1965 valgte han at søge sin afsked.

Kristian Boldrup øvede en lang og dygtig indsats i Hedeselskabets og plantningssagens tjeneste. Han afløste faderen som medlem af Salling og Fjends herreds plantningsforening, og han forstod i et virksomt samarbejde med denne store plantningsforenings skiftende formænd og bestyrelsesmedlemmer at nå til en samling om læplantningsarbejdet, som satte sig meget smukke spor.

Forstassistent K. Boldrup efterlader sig hustru og to døtre.

De danske skove

Set under spørgsmålet om publikums behov

Af skovrider Axel Dybbroe, Pindstrup

Det er for længst en fastslået kendsgerning, at praktisk taget alle, som har med jordbrug at gøre, og mange uden for disses kreds, er imod det foreliggende forslag til en ny naturfredningslov. Protesterne taler tydeligt derom.

Modstanden mod forslaget til en ny naturfredningslov skyldes i første række dets indgreb i den private ejendomsret. Det drejer sig om skove og plantager over 5 ha, udyrkede arealer og strandarealer.

For skovenes vedkommende er der tradition for, at publikum har en næsten uindskrænket adgang uanset ejerforhold. En undersøgelse foretaget af Dansk Skovforening tyder på, at over 90 pct. af Danmarks private skove byder publikum velkommen til fods, og mange steder er færdsel også accepteret på cykel, til hest og visse steder endda med bil. På kryds og tværs kan man færdes i skove og plantager til fods og på alle tider af døgnet. De mennesker, der færdes i skovene, kan næppe heller føle sig uvelkomne.

Denne publikumsadgang er ikke uden gene for skovbruget. De aftalte foreningsarrangementer kræver administration, tilsyn og hjælp med tilrettelægning, ofte på fri- og helligdage, og den frie adgang giver risiko for brande, ødelæggelse af kulturer, brækning af grene og fjernelse af planter i urimelige mængder, tyverier af grønt og juletræer og ikke mindst et ofte utroligt skovsvineri. Dertil kommer larmen. Disse gener er årsagen til, at visse skove eller skovpartier er lukkede for publikum, men lukningen kan naturligvis også have rent driftsmæssige årsager. Det drejer sig imidlertid kun om få procent.

Over for denne traditionelt ret frie adgang til landets skovarealer står lovforslagets krav om, at publikum *skal* have adgang til skove og plantager over 5 ha til fods på veje og stier om dagen og kun for kortvarige ophold, medmindre ejeren giver yderligere tilladelser, og der tales om opsætning af skilte med ordensregler, men samtidig dukker nok skilte op, som siger adgang forbudt i de små skove, for ingen kan jo udefra se, hvor stor skoven er.

Loven vil utvivlsomt medføre, at det gamle vært-gæst-forhold vil ændres så meget, at værtsforpligtelsen vil avle modstand og give anledning til mange skærmydsler, og skiltejungen, som måske følger lovens vedtagelse, vil ikke pynte i det landskab, loven vil forsvare.

Hvor loven er diskuteret på offentlige møder, står en modstander af forslaget, der spørger om hvorfor, næsten altid over for et skuldertræk, — det skal nu altså være sådan, og lovforslaget bliver vedtaget. Det siges sjældent, at loven er nødvendig af hensyn til publikums adgang til rekreative muligheder i Danmarks natur. Formålet med lovforslaget er »at værne Danmarks natur og landskabelige værdier og i videst mulige omfang at give befolkningen mulighed for at nyde godt af disse«. I kommissionsbetænkningen står imidlertid, at da man kan forvente en øget gene ved publikums adgang til vore skove, bør man søge at gøre adgangen lovlig. Formentlig underforstået: medens det kan gøres gratis.

Det synes efter det foreliggende ret klart, at publikums adgangsmuligheder til vore skov- og plantagearealer beskæres ganske væsentligt, hvis lovforslaget vedtages, i forhold til de muligheder, der bydes i dag i de private skove, og al for skovdriften uvedkommende færdsel vil formentlig blive mødt med uvilje og ikke gæstfrihed. Der kan derfor være anledning til at se på, hvorledes befolkningens behov for rekreative muligheder kan tilgodeses, uanset om loven vedtages eller ej.

Det må konstateres, at de fleste mennesker har en skræk for pan. Man viger for mørket i skoven og drister sig ikke ind i de tættere områder og de dybe skove, man er bange for lyde. De færreste fjerner sig ret langt fra vejene. Alene disse grunde indsnævrer publikums ønsker en hel del.

Af publikum må dog en lille gruppe holdes for sig. Det drejer sig om de mennesker, som i skoven søger fred og ro, hvad man især finder i de store skove. Det drejer sig om dem, der søger skoven af interesse for fugle, botanik eller natur i det hele taget. Endvidere har naturligvis de organiserede foreningers og ungdomsorganisationers øvelser også brug for skoven i fuld udstrækning.

Den øvrige del af publikum, som man kan sige er nye i skoven, og som loven eventuelt kunne sigte på, er de *mange* skovgæster, hvis ønsker til det valgte rekreative område nok er mangeartede, og hvis smag for forskellige skovtyper sikkert også er varierende, men for hvilke der kan opstilles et vist fælles behovsmønster.

Det faktum, at Danmarks befolkning er blevet motoriseret, spiller en stor rolle i valget af fritidsbeskæftigelse, for bilen skal med. Det har affødt en vældig interesse for campinglivet og det fænomen, der hedder en campingplads, og som jo er noget ganske andet end førkrigstidens langt mere primitive lejrlplads. Det har også affødt et behov for forskellige mål for bilturen på friaftener og fridage. Her kan skoven komme ind i billedet som det direkte mål for en kortere spadseretur, hvis skovpartiet er publikumsvenligt, eller blot for selve bilturen gennem skoven. Skoven kan også være et mere perifert mål, som kun bruges for den tid, det tager at spise eller drikke kaffe, eller den »bruges«, måske ubevidst, fordi den er baggrunden for det mål, man egentlig interesserer sig for.

Der er i tilknytning til godser og skovbrug i de senere år etableret en mangfoldighed af sådanne mål, som ofte byder på ting at fremvise: bilmuseer, løgparker, besøg i slotte, fiskemuligheder og cafeterier i gamle bondehuse og hestestalde m. m. m. i nærheden af skove eller parker, som samlet danner et smukt og attraktivt mål, hvori skoven kun spiller en rolle som ramme om en kort spadseretur. Hvis sådanne publikumsmål etableres uden tilknytning til skovbruget, er

det ofte skoven, som giver dem den særlige tiltrækning. — De ligger smukt og beskyttet mod vind og vejr. For campingpladsbesøg gælder også, at skovens nærhed er vigtig og måske vigtigere end strand alene.

Sådanne arrangementer, som er en direkte følge af befolkningens rekreative behov, trives udmærket i forbindelse med ordnet skovdrift, når de indpasses i driften, men gør de ikke det, tager skoven skade som brug, erhvervsmæssigt, og indpasningen er selvsagt vanskelig, når etableringen »provokeres« af foretagender uden for skovdiget. Det skaber en vis irritation, når en skovejer ene skal bære byrden af et særligt stort pres på en del af skoven, f. ex. på grund af en campingplads uden for skoven. Ved plantning af pyntegrøntkulturer eller skovanlæg iøvrigt har man ikke kunnet forudse, at der ville komme et særligt stort publikumsbesøg med stærkt øget brandrisiko, og det koster forhøjede forsikringspræmier og krav om opsyn og bør kunne give anledning til at forbyde adgang. Hvis skovbruget selv etablerer campingpladser og andre publikumsmål, og besøget er ventet i den tilstødende skov, kan man tage de fornødne forholdsregler, og det vil være overkommeligt at finde ud af, hvad der falder i gæsterne smag og indrette og regulere en passende del af skoven, så den kan tåle presset.

Af Danmarks skov- og plantagearealer ejer stat og kommuner en fjerdedel. Kun Lolland og Fyn har ikke statsejede skovarealer, men til gengæld offentligt tilgængelige parker af stor skønhedsværdi. Disse offentligt ejede skove burde i første omgang tilpasses det publikumsbehov, som er skitseret her, for at skabe flest mulige og spredte turmål, dels fordi det er skatteborgernes egne skove, og dels fordi visse landsdele så ganske domineres af statsejede skovområder. Hvis behovet ikke dækkes af de offentlige skove og privat etablerede publikumsarrangementer, vil der være muligheder for at købe egnede arealer i det frie marked, hvilket også gælder strandarealer.

De kommunale skovarealer er indrettet på publikumsbesøg. Statens skove lader i denne henseende noget tilbage at ønske. Det er åbenbart ikke nok, at skoven ligger der. Alle vi, der færdes i skoven, ved, at de færreste søger ret langt væk fra veje og åbne pladser, men vi ved også, at alle vil køre bil og gøre det. Ergo tilgodeses publikumsbehov for rekreation i forbindelse med skoven ved at etablere motorveje eller blot åbne eksisterende veje for bilkørsel, ved at bygge flere parkeringspladser inde i skovene, etablere rastepladser borte fra landevejene, hvor man kan tilberede mad og altså må have vand og renovationsmuligheder, ved at indrette flere campingpladser, også små og primitive, og bygge kiosker og cafeterier, som kan forpagtes ud, og der kan med fordel flere steder laves vintersportsbaner. — Der er

mange muligheder for at yde et turmål, og gøres det planmæssigt, vil publikum trives med skoven, og den helt overvejende del af Danmarks produktive skov vil være aldeles uberørt.

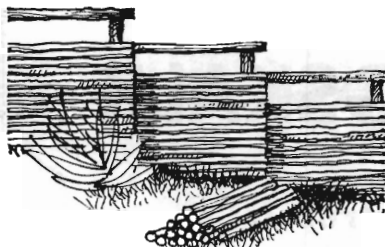
Statsskovbruget kommer ofte i modvind, når der gøres forsøg på at nærme sig publikum ad de skitserede baner og har blandt andet haft en uforståelig avisbatalje, da der var planer om at indrette en parkeringsplads bag slottet på Eremitagesletten, hvor der altid har været adgang for biler, men i stedet måtte lukke helt for bilkørsel. Med succes har statsskovbruget ved Bagsværd sø lavet parkeringsplads, givet plads for klubhuse for diverse sportsforeninger og for måske en af verdens smukkeste robaner. Der er opkøbt strandvejsvillaaer langs Dyrehaven med det formål at lægge arealer ned mod Øresund frie, og en del skovveje er også fra ældre tid åbne for bilkørsel, der er bygget en, ganske vist blind, motorvej i Buderupholm skov og åbnet flere campingpladser i statens klitområder.

Hvis publikums rekreative behov i forbindelse med skov tilgodeses efter de skitserede linier og indpasses i skovdriften, og det offentlige betaler de deraf øgede vejjudgifter, kunne man komme langt alene i statens og andre offentlige skove, som borgerne dog har part i, og man vil komme langt i de private skove, ja så langt, som behovet er, fordi det er et spørgsmål om udbud og efterspørgsel, og de nævnte faciliteter vil blive oprettet, til efterspørgselen er dækket.

Et ganske andet problem kan opstå i forbindelse med publikums adgang til skoven og den fremtidige skovdrift, hvis skovlovens krav om fredskovspligt og dermed højskov opretholdes. Skoven vil muligvis ændre karakter og næppe helt falde i publikums smag. Den mere ekstensive drift vil medføre sjuskede kulturer, tilgroede spor, veje af delvis ringere karakter, kemisk udryddelse af uønsket vegetation, mere ensartede og større granarealer og store kvasbunker efter voldsomme hugstindgreb og ringere udnyttelse af de små dimensioner. I forbindelse med driftsændringen kunne en begrænset publikumsadgang tænkes ønskelig, blandt andet på grund af øget brandrisiko og ringere muligheder for opsigt, fordi der simpelt hen bliver færre mennesker i skoven og færre, som bor der. Skoven er et produktionssted, og dets produktion tjener en ikke uvæsentlig træindustri som halvfabrikata og giver arbejde til tusinder af mennesker. Produktionen skal nødvendigvis fortsætte og tilpasse sig de ændrede økonomiske vilkår.

Selv om skoven som følge af økonomiske faktorer, skovbrugets udøvere ikke selv er herrer over, vil ændre karakter, vil kravet om rekreative muligheder fra resten af befolkningen øges som følge af reduceret arbejdstid og højere reallønninger, og et vist pres fra resten af Europa syd for os kan lægges til, men lad det være en udfor-

FÆRDIGE RAFTEHEGN OG HEGNSMATERIALER

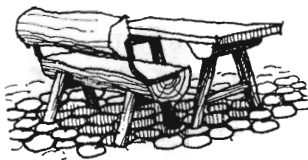
Tal med Hedeselskabet om hegn. Vi har mange forskellige typer »klar til opstilling raftehegn« + de populære EGE-HEGN, EGE-HAVEMØBLER og EGE-BROLÆGNINGSKLODSE.

Husk også Hedeselskabets TRÆKULSBRIKETER og TRÆKUL til barbecues, haveovne og grill.

HEDESELSKABET BRANDE

TLF. (07)*18 10 88

Gælder den hegn - så er det nu! Foråret er det helt rigtige tidspunkt for hegnsarbejde. Hedeselskabets hegn glider smukt og naturligt ind i omgivelserne og giver læ for planter og buske. - Som ramme om »STUEN I HAVEN« er Hedeselskabets hegn helt ideelt - det skaber lun og ugenært hygge.

Desuden har vi alle tænkelige materialer, dersom De selv ønsker at bygge Deres raftehegn. Rekvirér vore brochurer over færdige hegn, raftehegnsmaterialer og hegnstips til selvbyggere.

Porositrør

det moderne dræningsmateriale for vanskelig dræning.

DANSK POROSIT ^{A/s}

Telf. (06) 14 22 22

Strandvejen 96 . Aarhus C

Øst for Storebælt:

Jystrup, telf. Ortved

03628-300

PALUDANS Planteskole ^{A/s}

KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,

hæk- og hegnplanter

Forlang prislister

Telefon Klarskov (03 782) 9

HUSK

at melde flytning
til postvæsenet

TRAKO

I) ALLEN TRAKO

græsslåmaskinen for skove -
kanalkanter - afvandrings-
arealer.

II) ALLEN-TRAKO

rotary-klipper - selvkørende.

III) ALLEN-TRAKO

plønefejmaskinen.

FRIMODT-KONNING

Pjedsted . Telf. 059 - 5 41 60

JYSKE PENGE i JYSKE BANK

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

Faxe. Hadsund. Svenstrup J.

AKTIESELSKABET

FAXE KALKBRUD

Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16 København K Telefon Minerva 75 00

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for **genplant-
ningsværdien** for nåletræsplan-
tager overalt i Danmark. - Ind-
skud én gang for alle 1 kr. pr.
ha.

Årlig præmie og maksimum-
erstatning:

50 øre pr. ha.... 700 kr.

75 øre pr. ha.... 1050 kr.

1 kr. pr. ha.... 1400 kr.

Vedtægter og indmeldelses-
blanketter ved henvendelse til

**FORENINGENS KONTOR
I VIBORG**

Telefon (06) 62 61 11

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for **træmasse-
værdien** i nåletræsplantager
overalt i Danmark - den nød-
vendige supplerende forsikring
for træmassens stadig voksende
værdier.

Alle oplysninger fås hos Na-
tionals hovedagenturer, samt-
lige inspektorater eller ved di-
rekte henvendelse til

HOVEDKONTORET

Forsikringshuset,

Holmens Kanal 22,

KØBENHAVN K,

Telefon (01) 15 75 65

HOLSTEBRO BETONVAREFABRIK

v/ ingeniør Anders Poulsen

Holstebro telf. (074) 2 00 03

Alt i betonvarer
indenfor

Dansk Ingeniørforenings
normer

Hellestrup Planteskole

Ejer:

Gosch Tændstikfabr. A/S

Sorø . Tlf. Fulby (03 608 133

**Specialplanteskole
for Hybridasp**

**Drænrør
Mursten
Tagsten
Romadæk**

Bøgild Teglværk Gjern Teglværk
Feldborg Teglværk Lynghøjs Teglværk
A/S De forenede Tegl- Lysbro Teglværk
værker Paarup Teglværk
Vinderslevgaard Teglværk

**TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG** a. m. b. a. - Torvet 14 - Tlf. (06) 82 12 00

ROTTER ELLER **MUS**
RATIN
Virginiavej 11, Kbhvn. F - (01) 34 38 80

dring til skovbruget som erhverv! Ved etableringen af de turmål, som forfatteren påstår, er det vigtigste, hvis man skal tilgodese den store del af publikums behov i en overskuelig fremtid, kan der skabes væsentlige indtægtskilder i forbindelse med velvalgte og til formålet plejede skovpartier, og den største del af den produktive skov kan fredes til sit vedproducerende formål.

Fremtidens skovbruger vil ikke først og fremmest være biolog, han tvinges til at beskæftige sig med mere inferiøre opgaver, men med den pietet og sans for naturens eget værk, som enhver, der arbejder i skoven, aflægger beviser på at eje, vil skovens folk også kunne forvalte den her skitserede opgave.

Hvis man havde opgjort befolkningens behov for rekreative muligheder realistisk, og hvis man havde set på alle jordbrugenes tarv i denne for dem alle vanskelige økonomiske periode, måtte man utvivlsomt erkende, at der ikke er behov for en naturfredningslov, som tiltvinger publikums grå anonyme masse adgang til andres ejendom på ejernes bekostning og tilmed på ringere vilkår, end det traditionelle gæst-vært-forhold, som har rådet i skovene. Vil man mere, må statens skove holde for, og så kunne måske disses drift officielt få et formål, hvad de ikke har haft, siden de var enevældskongernes vildtbaner.

Resistensundersøgelser hos Thuja.

Fredag den 16. maj forsvarede den nyudnævnte arboretsforstander *Bent Søegaard*, Hørsholm, en doktorafhandling over emnet: »Resistensundersøgelser hos Thuja«. Afhandlingen findes offentliggjort i Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark, hefte 3, bind XXXI, 1969.

Afhandlingen bygger på mange års forsøg og undersøgelser udført ved skovtræforædlingen ved Arboretet, Hørsholm, hvor Bent Søegaard i en årrække har været dr. C. Syrach Larsens nærmeste medarbejder.

Baggrunden for undersøgelserne er de meget alvorlige sygdomsangreb, der af svampen *Didymascella thujina* (thujaens skivesvamp) fremkaldes på unge planter af *Thuja plicata* (kæmpethuja), og som til en vis grad hindrer anvendelse af træarten her i landet.

Svampens morfologi beskrives nøje ligesom alle sygdomsbillederne lige fra smitten, der finder sted ved de luftbårne svampesporers spiring på værtsplanternes bladsystemer.

På et tidligt tidspunkt viste det sig — nærmest ved en tilfældighed — at ikke alene den rene japanske thuja-art, *Thuja Standishii*, men også hybrididen *T. Standishii* x *T. plicata* besad resistens mod angreb af skivesvampen. Denne

iagttagelse gav stødet til et større forsøgsarbejde til nærmere belysning af arvegangen i resistensfaktorerne m. v. På basis af forsøgsresultaterne konkluderes bl. a., at resistensen er betinget af et enkelt gen med nedarvning i en simpel monofaktoriel arvegang.

I forbindelse med forsøgsarbejdet foretoges vegetativ opformering af ældre individer af *Thuja plicata*, hvorved konstateredes, at der ikke alene forekommer en arvelig resistens, men også en resistens betinget af planternes fysiologiske udviklingstrin. Det viste sig, at stiklinger af ældre træer — hvis udviklingstrin svarer til disses — besidder en ganske betydelig resistens mod angreb af skivesvampen modsat unge frøplanter stammende fra de samme moderindivider.

Et særligt afsnit i afhandlingen er helliget tekniske spørgsmål vedrørende bestøvningsforholdene hos thuja med mange oplysninger af speciel interesse for skovtræforældre.

Den meget sobert skrevne og smukt illustrerede afhandling indeholder mange værdifulde oplysninger om en træartsgruppe, der måske ikke — de klare resultater tiltrods — vil opnå nogen stor anvendelse her i landet, specielt ikke på de lave boniteter. Resultaterne åbner imidlertid videre perspektiver for skovtræforædlingen ved arbejdet med tiltrækning af hybrider og med dyrkning af kloner i form af stiklinger, og dette giver afhandlingen en særlig værdi.

K. Brandt

Litteratur

DET NORSKE GENERALFORSTAMT 1739-1746

Af *Torgeir Fryjordet*, Norsk skogbruksmuseum, ill., 240 s.

Det norske skogbruksmuseum har i dette forår udsendt et meget indholdsrigt bidrag til den nordiske skovhistorie. Det er T. Fryjordets bearbejdning af det norske rigsarkivs materiale vedrørende »Generalforstamtet«, der i tiden 1739-1746 eksisterede som en forløber for den skovadministration, som kom i gang i Norge fra 1860. Generalforstamtet mødte med så mange nye ideer og planer, at både bønder og embedsmænd gik imod det. Der var ikke kræfter stærke nok i embedsmændenes rækker til at føre ideerne igennem, og gennemførelsen af et ordnet og rationelt skovbrug blev dermed ved Generalforstamtets ophævelse i realiteten udskudt i mere end 100 år.

Det foreliggende materiale viser sig at være overordentlig interessant og værdifuldt. Det belyser en lang række forhold inden for skovhistorien i Norge, som hidtil kun har været lejlighedsvis og spredt kendt, men materialet giver samtidig en række værdifulde kulturhistoriske oplysninger. Udførligt og omhyggeligt fortælles om

brødrene *Johan Georg* og *Frantz Philip von Langens* indsats som ledere af Generalforstamtet. Det er den samme *Johan Georg von Langen*, der senere fik til opgave at reorganisere det danske forstvæsen. I Norge mødte hans reformplaner så megen modgang, at han i 1744 skuffet vendte tilbage til Tyskland.

Blandt det mylder af oplysninger, som Fryjordets værk kronologisk fremlægger, må det vel være rigtigt at betegne de beskrivelser og kortlægninger af skovejendomme, som det på foranledning af brødrene von *Langen* lykkedes Generalforstamtet i det korte åremål at få udarbejdet, som særlig værdifulde. De ledsages som regel af driftsplaner, der for første gang bestemmer, at hugstmoden skov skal hugges først, for tæt skov skal udtyndes, og ungskov skal behandles varsomt, ligesom al fældet træ skal udlægges i ordnede sortimenter.

Kortlægningen begyndte allerede i 1737 med et grundrids over Aker fogderi og fortsættes i de følgende år med målinger og korttegninger over store dele af østlandet. De blev udført med samme omhu og dygtighed, som vi kender det fra de danske langenske kort. Senere blev der udarbejdet tilsvarende kortskitser og opmålinger nordenfjelds, og det synes, at en del af kortene er endelig udført, men de findes ikke alle i dag.

I 1738 havde brødrene von *Langen* udarbejdet et projekt for en ny og endelig forstordning, og året efter blev forslaget approberet, men den blev aldrig offentliggjort, skønt dele af den blev »tinglæst« overalt i Norge.

Forfatteren beklager, at de to brødre von *Langens* indsats ikke fik lov at slå igennem; men, hedder det, »pustet af fagkunnskap inn i Norges skogverden var likevel ikke forgjeves«. Nogle af tankerne slog rod til bedste for landet.

H. S.

BORNHOLM, EN EGNSBESKRIVELSE.

Gyldendal, ill. 38,00 kr. indb.

Gyldendal har begyndt en egnsbeskrivelse af Danmark med udsendelse af et bind om *Bornholm*. Det er indbundet, på 200 sider, illustreret i sort, i farver og tegninger og godt forsynet med kort og registre. Redaktionen er tillagt *Bent Rying*, der er tilknyttet udenrigsministeriet. — Selv om man savner fastlæggelse af, hvem der har skrevet de enkelte afsnit, spores det tydeligt, at det er én idé og én hånd, der har gennemført det foreliggende binds yderst vellykkede sammenfatning.

I reklamen for værket siger, at man kan læse »*Bornholm*« som en bog for sig, og det er helt rigtigt. Man fristes, når man indledende har bladet lidt i værket, til at starte forfra og sluge det hele som både spændende og let læseligt.

Alene i indledningens bemærkning om, at »som en skibsjolle ligger *Bornholm* i læ af *Skåne*, i øst, langt agter i havet«, giver en ukendt og festlig optakt

— og på samme måde fortsættes der med knappe og rammende billeder i ord, fordelt overalt i afsnittene; de fænger som gnister i stof, der plejer at være tørt. Det bringer tanken hen på, at der blandt medarbejderne findes en ordets mester ved navn Knud Bidstrup.

Dette bind om Bornholm hviler i sig selv. Det er gjort godt. Følger de kommende 11 bind det samme oplæg, har vi garanteret en strålende ny bogsucces over et emne, som forlængst kunne synes fortærsket i de tusinder af sider, der forud er skrevet. Det er ikke nogen »Trap«, heller ikke turistforeningens egnsbeskrivelse eller Laurings historiske ordglimmer så lidt som geologernes dybdegravning — det er noget nyt, noget værdifuldt, der rummer kærnerne af, hvad man ønsker at vide, når det gælder den enkelte landsdel. H. S.

I få ord ...

Hedeselskabets årsmøde 1969 finder sted den 24. juni i Ribe. Dagen efter, onsdag den 25. juni, er der udflugt for årsmødets deltagere med besøg bl. a. i Skærbæk og på Rømø.

Hedeselskabets forretningsførere

Bankprokurist *Kr. Hagger*, Morsø Bank, der har været Hedeselskabets forretningsfører for Morsø distrikt siden 1953, er fratrukket, og hvervet er herefter overtaget af bankassistent *Mogens Skærbæk*, Morsø Bank, Nykøbing M.

Distriktsbestyrer *Peder Gregers-Hansen*, Hedeselskabets Mose- og Engafdeling, Roskilde, er udnævnt til ridder af Dannebrogordenen.

Direktør *Fr. Heick* repræsenterede efter indbydelse Det danske Hedeselskab ved Det norske Skovselskabs årsmøde i maj i Tønsberg.

Flagstænger på maskine

Hedeselskabets store virksomhed i Brande har efterhånden taget andre opgaver op ud over de oprindelige med produktion af trækul og de kendte raftehegn. En af de nyeste er maskinel fremstilling af flagstænger. Hidtil har alle flagstænger været udført som håndarbejde, men efter anskaffelse af en ret kompliceret og kostbar tysk maskine kan virksomheden i Brande nu afbarke og gennemføre hele fremstillingen af flagstænger næsten fuldautomatisk.

Alle længder indtil 14-15 meter går for fremtiden omtrent på samlebånd, men når man regner med, at en halv snes tusinde skal sendes på markedet hvert år, vil der også være nok at gøre for den nye maskine.

A/S David Brown Traktor har oprettet datterselskaber i Sverige og Finland, men med central ledelse placeret i det danske David Brown selskab, hvis hovedkontor er i Roskilde, og med den hidtidige danske direktør *Henning Juhl* som direktør også for det kommende nordiske fællesmarked. For Danmark er *E. S. Kirkegaard* udnævnt til salgsdirektør. Der er indtil nu solgt ca. 50.000 Dawid Brown traktorer i Danmark. David Brown virksomheden er det største privatejede industriforetagende i England.

Fhv. arboretforstander, dr. C. Syrach-Larsen er udnævnt til æresmedlem i Det norske Skovselskab.

»Her, hvor Ørknens Luftsyn bor...«

skrev H. C. Andersen, der må have hørt om det under de mange besøg i Silkeborg. Men mærkelig nok foreligger der tilsyneladende kun få autentiske beretninger om luftsyn. Da der mulig er nogle, der skjuler sig i avisernes spalter eller de mange lokal-historier, vil det være af interesse at få disse samlet. Af særlig betydning vil det være at få oplyst, om spejlingen er set over genstandens plads, altså en bygning mod øst på den østre himmel, eller om dette bilde viste sig i modsat retning, altså i dette eksempel mod vest.

Eventuelle oplysninger bedes venligst sendt til skovrider Sabroe, Oens, 8700 Horsens.

Det jyske ungske indledes i år i Herning onsdag den 2. juli og slutter lørdag den 5. juli.

En hyrdedrengs erindringer fra 1860-1870

I 1884 fandt en tidligere »hjør'dreng« fra Vorbasse, P. S. Vig, sin endelige livsopgave som præst i Blair i Nebraska. I 1929 døde han som højt hædret teologisk videnskabsmand og rektor for et præsteseminarie i Blair. I 1912 deponerede han i Det kgl. Bibliotek i København nogle erindringer fra drengsårene i Vorbasse sogn, og disse er nu ved Chr. Winther udsendt i et smukt lille tryk på 40 sider af Historisk Samfund for Ribe Amt.

Interesserer man sig for folkløse og levevilkårene i de jyske hedeegne, bringer disse ganske enkle erindringer en hel del gode bidrag til forståelse af tiden omkring 1860-1870. Der gengives bl. a. en del talemåder og betegnelser for ting, som forlængst er gået af brug og i dag meget lidt kendt.

B. M.-Volvos hidtidige flagskib, stor-traktoren Bison T. 800, har nu fået en firehjulsdrevne variant med betegnelsen T. 814, hvor motoreffektiviteten er ca. 20 hk større.

De danske deltid-landmænd

En undersøgelse, som Det landøkonomiske Driftsbureau netop har afsluttet, viser, at 14,7 pct. af alle selvstændige landmænd under 67 år havde arbejde uden for bedriften i 1967, hvilket svarer til 21.000 landmænd i alt. Undersøgelsen viser endvidere, at disse landmænd gennemsnitlig havde en indtægt på 18.481 kr. i 1966. Heraf stammede de 71 pct. fra deres beskæftigelse uden for bedriften. For disse landmænd er landbrugserhvervet — set fra et økonomisk synspunkt — således af mindre betydning.

Grundlaget for undersøgelsen er interview af 272 deltid-landmænd i 33 tilfældigt udvalgte kommuner. Ved overtagelsen af deres nuværende ejendom betragtede 70 pct. af deltid-landmændene landbruget som deres hovederhverv. Dette har ændret sig siden, idet kun 43 pct. i dag betragter landbruget som deres hovederhverv. Ved udearbejde er det nødvendigt for deltid-landmændene at tilpasse ejendommens driftsform således, at denne bliver mindre arbejdskrævende, hvilket har medført, at hustruen har måttet påtage sig en hel del af arbejdet i bedriften, navnlig med husdyrenes pasning.

A/S Houborg plantage har på generalforsamlingen den 31. maj vedtaget at betale 20 % i udbytte for 1968. Driftsregnskabet balancerede med 181.470 kr. og udviste et overskud på 27.334 kr. På maskiner og hegn er afskrevet 8530 kr., og til dispositionsfonden er henlagt 5000 kr. I årets løb er der solgt gavntræ for 152.207 kr. Status balancerede med 829.615 kr.

Der foreligger nu en svensk skovstatistisk årbog. Af den fremgår, at der i 1966-67 og 1967-68 i alt blev tilplantet 33.000 ha tidligere agerjord.

I Norge er antallet af malkekøer i løbet af de sidste 15 år gået tilbage med 188.000, oplyser »Ny Jord«.

Der blev i 1968 nedlagt 31.455 elsdyr i Sverige.

Det svenske statsskovbrug, Domänverket, har fra 1. januar i år reorganiseret og forenklet administrationsformerne. Distrikterne, der hidtil har været opdelt i 11 administrationsområder, er nu opdelt i kun 8, og de egentlige skovdistrikter, revierne, er indskrænket fra 104 til 68. Det er maskinerne, motorsavene og lastbiltransporterne, der har muliggjort omlægningen. For 10 år siden havde Domänstyrelsen 20.000 ansatte. Dette tal er nu reduceret til ca. 5000, men alle helårsansatte. Rationaliseringen betyder, at produktiviteten nu er 4 gange større pr. mand end for 10 år siden.

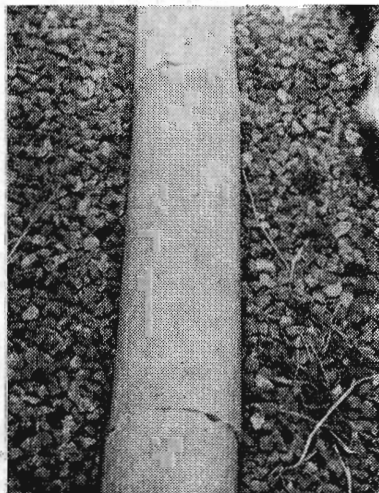

A/S Stilde plantage har for 1968 et overskud på 33.466 kr., som med overførslen fra foregående år på 17.791 kr. er vedtaget anvendt med 50 % udbytte til aktionærene og en ny overførsel på 18.258 kr. Aktiekapitalen er på 66.000 kr. Status balancerede med 1.732.000 kr.

Småskærver som stabilt underlag for dræn

Filialbestyrer ved Hedeselskabet *J. Krog-Møller*, Rønne, har i en artikel i Hedeselskabets Funktionærblad slået til lyd for anvendelse af sorte granitskærver i 8-12 mm størrelse, hvor der kræves et særligt stabilt underlag for drænrør, bl. a. som på fladklippe på Bornholm. Han hævder, at der kan opnås overraskende forbedringer selv med beskedne drændybder, og hvor afstanden til vandstandsede lag er nogle få cm svarende til pakningslagets tykkelse. Det hævdes, at ved anvendelse af almindelig grus må der regnes med en sætning på 3-4 cm i et 10 cm tykt gruslag, medens 8-12 mm granitskærver kun giver en sætning på 3-4 mm. Skærverne oparbejdes af *A/S Damman Asfalt*, der som regel har dem på lager i firmaets forskellige filialer.

Rørleje afrettet i 8/12 mm granitskærver

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

AKTIESELSKABET

MIDTBANK

SKOVPLANTER - LÆPLANTER - HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50*

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 07 32 16 00

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 07 17 12 14

A/S N. SKYTTE

Bjerringbro

Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938

Bjerringbro (076) 8 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager

Altid leveringsdygtig

Aktieselskabet

L. HAMMERICH & CO.

Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Betonvarer og Iso-dæk

Lecablokke og -mursten

Mørtel, sten og grus

A/s MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingenlørforeningens normer

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk

Tlf. Kjellerup (068) 8 10 45. Efter kl. 17: Tlf. Rødkjærsgade (076 - 5 91 11) 14

Fører kun Δ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT $\frac{1}{2}$
8920 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsgade

Telefon Ans (068 - 7 91 11) 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

Midtjyske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. Telefon Viborg (06) 62 13 30

AALBORG
AKVAVIT

VANDINGSANLÆG

OMGAENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 5 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør, normer.
Hurtig levering - reel
betjening.

**TJÆREBERG
CEMENTSTØBERI**
Telefon 21

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 . København V . Telf. (01) 15 03 50

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

»SOFIENLUND«
TEGLVÆRK

Tlf. Ulstrup (064 - 4 81 11) 10

Frøaviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

J. C. Halvorsen & Sønner

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Telf. (06) 14 59 99

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

I BOG HANDELEN fås:

»DET INDVUNDNE

DANMARK» af Fridlev Skrubbeltrang: 1. bd. (498 sider, illustreret)

En historisk redegørelse af blivende værdi. uindbundet **76,00 kr.**

»E. M. DALGAS«

af Har. Skodshøj:

(228 sider, illustreret, 2. udgave)

uindbundet **28,50 kr.**

Begge bøger udsendt i meget smukke udgaver i anledning af Hedeselskabets hundredårsjubilæum i 1966.

Portofrit ved henvendelse til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg.

Hedens opdyrkning i Danmark

444 sider, 250 illustrationer, deraf 70 helsider.

Udgivet af Det danske Hedeselskab ved oprettelsen af Kongenshus, mindepark for hedens opdyrkere.

Det sidste århundredes kamp mod lyngen skildres her. Et stort og fyldigt afsnit omtaler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen — 80 hedeopdyrkeres gerning er der gjort rede for i detaljer.

Medlemmer af Hedeselskabet og Hedebruget kan endnu ved indsendelse af bestilling til Det danske Hedeselskab i Viborg købe det til en favørpris af 30 kr. (indbundet 46 kr.).

Klip her

De bedes sende mig:

- Det indvundne Danmark: 76,-
- E. M. Dalgas: 28,50
- Hedens opdyrkning, uindb.: 30,-
- do., indbunden: 46,-

+ moms.

Portofrit ved forud indsendelse af beløbet.

Navn, stilling og adr.:

.....
.....
.....

Til
porto

Til

HEDESELSKABETS

HOVEDKONTOR

8800 VIBORG

Ukrudtsbekæmpelse i kartofler med DU PONT LINURON 50

- der giver følgende fordele:

- 1) Ingen unødvendig kørsel i kartoffelmarken.
- 2) Effektiv bekæmpelse af ukrudtet.
- 3) Kun 1 (een) behandling er nødvendig.

Behandlingen kan foretages på 2 tidspunkter:

- 1) Ca. 1 uge efter kartoflerne er lagt.
- 2) Ikke senere end 1 uge før forventet fremspiring og senest 3 uger efter lægning.

Dosering: Muldfattig jord: 2 kg pr. ha
Muldrig jord : 2,5 kg pr. ha

Få »rene« kartoffelmarker med
Du Pont Linuron 50.

